

จรงใจ**

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่อง ภาพสะท้อนครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนวิถีชีวิตครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย และวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของผู้ชายกับผู้หญิงในครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย ขอบเขตของการวิเคราะห์คือ ศึกษานวนิยาย 7 เรื่อง ได้แก่ ลอดลายมังกร ดงดอกเหมย มงกุฎดอกส้ม แก๊งตีตระกูลซ่ง จดหมายจากเมืองไทย ทายาทป่องแปง และหัวใจรักเกรตรีไฟน์ โดยมีสมมติฐานการศึกษาคือ ภาพสะท้อนการมีครอบครัวใหญ่เป็นแนวคิดพื้นฐานของชาวจีนที่มุ่งสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่วงศ์ตระกูล ซึ่งปรากฏในนวนิยายไทยอย่างโดดเด่น

บทความวิจัยนี้จะกล่าวถึงเฉพาะผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ วิเคราะห์ภาพสะท้อนวิถีชีวิตครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายไทยที่ปรากฏเรื่องราวของคนไทยเชื้อสายจีนสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) สภาพความเป็นอยู่ ในครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนพบว่ามีนิมสร้างครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ ด้านโครงสร้างและจำนวนสมาชิกในครอบครัวใหญ่จะแบ่งเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวและแบบครอบครัวขยาย 2) การประกอบอาชีพ คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นแรกที่อยู่พวยจากเมืองจีนเข้าสู่เมืองไทยกับรุ่นลูกหลานที่เกิดในเมืองไทยมีความแตกต่างกัน คือ อาชีพของรุ่นแรก เป็น การรับจ้างและการค้าขาย อาชีพของรุ่นลูกหลาน เป็นการสืบทอดกิจการงานจากรุ่นแรกหรือมีอาชีพตามความฝันของตนเอง 3) วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี คนไทยเชื้อสายจีนส่วนมากยังคงยึดถือวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองไว้ในชีวิตประจำวัน เช่น การแต่งงาน พิธีงเด็ก การดูโหงวเฮ้ง การดูดวงจัญ เทศกาลที่สำคัญที่ปฏิบัติเป็นพิเศษคือ การแสดงเชิดสิงโต วัฒนธรรมเหล่านี้ทำให้วิถีชีวิตครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนมีสีสันและโดดเด่นอย่างชัดเจนในสังคมไทย

คำสำคัญ : ภาพสะท้อน ครอบครัวใหญ่ คนไทยเชื้อสายจีน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ “ภาพสะท้อนครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร

** นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Chen Jingjing

Abstract

This research aims to study reflections of the Chinese-Thai big family in Thai novels in order to analyze the roles of males and females in the family. The scope of this study is seven selected Thai novels, which are *Lod-Lai-Mungkorn* (A Life of the Dragon), *Dong-Doc-Mei* (A Garden of Flowers), *Mongkud-Doc-Som* (A Wreath of Lemon Blossoms), *Kang-Tee-Trakoon-Song* (The Song Brothers), *Jodmai-Jak-Meung-Thai* (Letters from Thailand), *Tayard-Pongpang* (The Unexpected Heir), and *Haujai-Ruk-Grade-Refine* (The Refined Heart). The hypothesis of this research is a big family is the basic idea of the Chinese, aiming for prosperity of the family. This idea is significantly reflected in the novels studied.

This research article reports only the first objective of the study, which focuses on the analysis of reflections of ways of life of the Chinese-Thai big family. The study finds three outstanding reflections, which are 1) the structure of the family and numbers of members, divided into two types –the splitting nucleus family and the extended family, 2) the difference of professions, which in the first generation are mostly laborers or traders, while the later generations are successors of their parents or followers of their own dreams, and 3) the Chinese culture, in which most Chinese-Thais still practice the old traditions, such as the wedding ceremony, the Chinese funeral (Gong-Tek), the belief in effects from the form and shape of visages, the belief in Feng-sui, and the annual festivals or performances e.g. the dragon dance. These reflections show very well the energetic ways of the Chinese-Thai big family in the Thai society.

Key words: Reflection, Big family, Chinese-Thais

บทนำ

นวนิยายเป็นร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดี ซึ่งเป็นสื่อที่เผยแพร่ความรู้และความบันเทิง ทำให้ผู้อ่านสนุกสนานเพลิดเพลิน นอกจากนวนิยายจะมีเจตนาให้ความบันเทิงแล้ว ผู้เขียนยังแทรกความรู้ความคิดต่างๆของตนไว้ในนวนิยายด้วย ดังนั้น นวนิยายย่อมได้รับผลกระทบจากสภาวะสังคมหรือการเมือง จิตรลดา สุวัตติกุล (2526 : 11) กล่าวว่า “นวนิยาย (novel)” มีความมุ่งหมายสำคัญคือ ความบันเทิง แต่ความมุ่งหมายที่อยู่เบื้องหลังคือ ช่วยให้อ่านมีความเข้าใจในชีวิตมากขึ้น” ดังนั้นกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า วรรณกรรมประเภทนี้มีเจตนาให้ความบันเทิงแล้ว ผู้เขียนยังแทรกความรู้ความคิดต่างๆของตนไว้ในนวนิยายด้วย ตริศศิลป์ บุญขจร (2547 : 5) กล่าวว่า “วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ ชีวิตในยุคสมัย ไม่ว่าจะนักเขียนจะตั้งใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม นักวิจารณ์บางคนจึงกล่าวว่าวรรณกรรมเป็นคั่นช่องแห่งยุคหนึ่ง เนื่องจากเป็นภาพถ่ายชีวิตของยุคสมัยนั่นเอง” ข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เราเห็นได้ชัดเจนว่า นวนิยายย่อมได้รับผลกระทบจากสภาวะสังคมหรือการเมือง วัฒนธรรมในช่วงเวลานั้นๆ แน่นนอน เพราะฉะนั้น การศึกษานวนิยายจึงเป็นเรื่องที่ศึกษาชีวิตของมนุษย์ทางประวัติศาสตร์

ประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่มีความใกล้ชิดมานาน โดยสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี การเมือง ศาสนาและด้านเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศ และประเทศไทยมีชนกลุ่มน้อยเป็นจำนวนมาก ชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทยคือชาวจีน แม้ว่าคนจีนเหล่านี้อพยพมาใช้ชีวิตและสร้างครอบครัวที่ประเทศไทย แต่คนจีนยังนำบางวัฒนธรรมของตนติดตัวมาพร้อมกัน ดังที่สมบุญ สุธงษา (2529:8) กล่าวว่า “ชาวจีนเหล่านี้ไม่ได้อพยพมาเฉพาะร่างกายเท่านั้น แต่ยังนำวัฒนธรรมจีนติดตัวมาใช้เป็นแนวในการดำเนินชีวิต” หลังจากคนจีนอพยพมาใช้ชีวิตที่เมืองไทย คนจีนก็มีบทบาทต่อเศรษฐกิจของไทยมากขึ้น และยังนำวัฒนธรรม ขนบประเพณีของตนเข้าผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย จนกลายเป็นคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน

นวนิยายที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน มีนักวิชาการหลายท่านเคยวิเคราะห์วรรณกรรมในด้านเศรษฐกิจ ความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย เพราะครอบครัวเป็นส่วนประกอบอันสำคัญในสังคมมนุษย์ครอบครัวจึงมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมอย่างชัดเจน เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิด

สมมติฐานการวิจัย

ภาพสะท้อนการมีครอบครัวใหญ่เป็นแนวคิดพื้นฐานของชาวจีนที่มุ่งสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่วงศ์ตระกูล ซึ่งปรากฏในนวนิยายไทยอย่างโดดเด่น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษานวนิยายไทยที่นำเสนอภาพครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนอย่างโดดเด่นและมีบทบาทสำคัญ จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ 1. จดหมายจากเมืองไทย ของ โบตัน 2. ทายาทป่องแปง ของ นลิน บุษกร 3. ลอดลายมังกร ของ ประภัสสร เสวิกุล 4. มงกุฎดอกส้ม ของ ถ่ายเถา สุจริตกุล 5. ดงดอกเหมย ของ นันทนา วีระชน 6. หัวใจรักเกอร์รี่ไฟน์ ของ เข็มพลอย 7. แก๊งดีตระกูลช่ง ของ เพ็ญศิริ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนวิถีชีวิตครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพความเป็นอยู่

สำหรับคนไทยเชื้อสายจีน นิยมสร้างเป็นครอบครัวใหญ่เพื่อช่วยกันทำมาหากินและสร้างฐานะของครอบครัว ในชีวิตของครอบครัวแบบนี้สะท้อนภาพการใช้ชีวิตที่ไม่ใช่การใช้ชีวิตในบ้านเพียงอย่างเดียว ยังนำเสนอวัฒนธรรม คุณธรรมจริยธรรมต่างๆของคนไทยเชื้อสายจีนด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

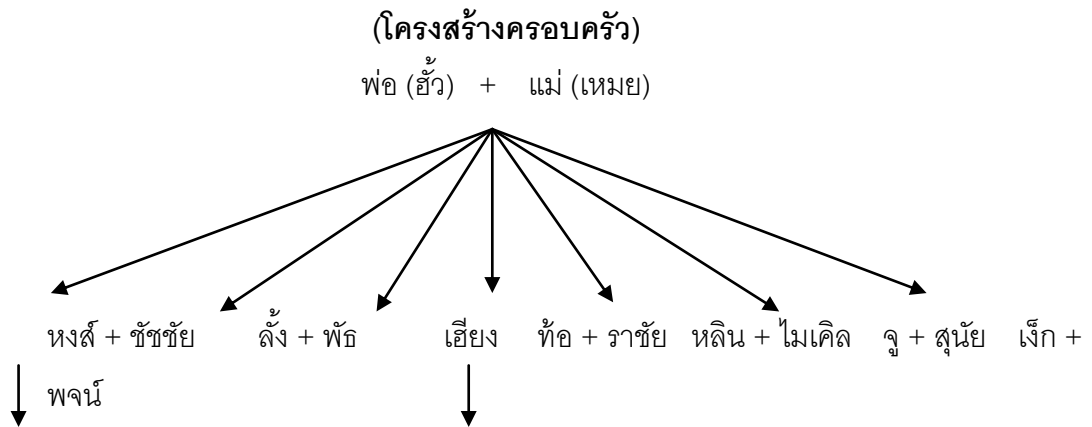
1.1 โครงสร้างและจำนวนคนในครอบครัวใหญ่

โครงสร้างครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนมี 2 รูปแบบ คือ แบบครอบครัวเดี่ยว และแบบครอบครัวขยาย

1.1.1 แบบครอบครัวเดี่ยว

แบบครอบครัวเดี่ยวคือสามี 1 คนกับภรรยา 1 คนมีลูก 3 คนหรือมากกว่า 3 คน

นวนิยายเรื่อง ดงดอกเหมย มีตัวละครเอกชื่อ ฮั่ว เป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่อพยพมาใช้ชีวิตที่เมืองไทย หลังจากฮั่วกับ เหมย มาใช้ชีวิตที่เมืองไทยแล้วได้มีลูก 7 คน โดยมีโครงสร้างดังต่อไปนี้

หลานผู้ชาย

หลานผู้ชาย

ฮั่วกับเหมยมีลูกสาวทั้งหมด 7 คน ได้แก่ หงส์ ลิ่ง เสียง ท้อ หลิน จู แจ็ก สาเหตุที่มีลูกสาว 7 คน คือ ฮั่วอยากได้ลูกชายสืบสกุลที่เมืองไทย จนทำให้เหมยมีลูกเรื่อยๆ ประการที่ 2 คือ คนไทยเชื้อสายจีนนิยมสร้างครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่โต เพราะเชื่อว่าทำให้ชีวิตได้มีความเจริญก้าวหน้า

1.1.2 แบบครอบครัวหลายภรรยา

แบบครอบครัวหลายภรรยาคือสามี 1 คนมีภรรยามากกว่า 1 คน และมีลูกที่เกิดจากภรรยามากกว่า 1 คน

นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร มีตัวละครเอกชื่อ เหลียง สือฟาณิชย์ เป็นคนจีนที่อพยพมาเมืองไทยเพื่อหนีความยากจนจากเมืองจีนและสร้างรากฐานที่เมืองไทย เหลียงมีภรรยาที่เมืองจีน 1 คน เมืองไทย 2 คน ภรรยาที่เมืองจีนชื่อ เหมยหลิง มีลูกชาย 2 คน ภรรยาคนที่ 2 ชื่อ เนียม มีลูก 5 คน ภรรยาคนที่ 3 ชื่อ มาลัย มีลูก 2 คน และมีลูกหลานอีกหลายคน จึงนับเป็นครอบครัวที่ใหญ่โตและสมาชิกในครอบครัวใหญ่นี้ได้มาใช้ชีวิตอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน ดังตัวอย่าง

*ครอบครัวเราเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องเยอะแยะอย่างที่ย่าเนียม
ชอบพูดว่า “ญาติวงศ์พงศาพญาขร ดั่งมัจฉาสคราวสี”*

(ลอดลายมังกร. 2554 : 7)

ตัวละครเอก เหลียง สือฟาณิชย์มีครอบครัวขยายได้ มีเมียเพิ่มขึ้น และเมียแต่ละคนมีลูกแล้วก็อยากได้ลูกชายอีก จนทำให้คนไทยเชื้อสายจีนครอบครัวนี้มีลูกทั้งหมด 9 คน ลูกชาย 6 คน ลูกสาว 3 คน สมัยก่อนครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนนิยมสร้างครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย เพราะถือว่า ผู้ชายเป็นผู้นำในครอบครัว หน้าที่ภรรยาก็คือดูแลงานบ้านและการเพิ่มจำนวนสมาชิกครอบครัวแบบครอบครัวขยายแสดงให้เห็นว่า การเพิ่มจำนวนสมาชิกในครอบครัวสามารถสร้าง

ความมั่นคงให้กับครอบครัว ครอบครัวใหญ่สามารถทำให้ครอบครัวเจริญเติบโตและมั่นคงอย่างคึกคัก

2. การประกอบอาชีพ

ชาวจีนในช่วงแรกๆที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทย ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ไม่มีบ้านไม่มีเงินทองที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและไม่มีความรู้ด้วย ดังนั้น จึงต้องพยายามหาทางแก้ปัญหาด้านการเงิน เพราะขั้นตอนแรกก็คือเลี้ยงตัวเองให้ได้ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพที่มีลักษณะแบบไหน ไม่ว่าจะเหน็ดเหนื่อยเพียงใด ก็ต้องยอมทำทุกอาชีพที่จะทำให้ได้เงินมาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว

2.1 อาชีพรุ่นที่ 1

2.1.1 อาชีพการรับจ้าง

นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร เหลียง สือฟาณิชย์ เป็นคนจีนที่อพยพมาอยู่เมืองไทยด้วยมือเปล่า งานแรกที่เหลียงทำก็คือจ้างรับจ้างแบกกระสอบข้าวสาร เขาทำงานหนักแบบนี้เพื่อให้มีอาหารกินและมีที่อยู่อาศัย ดังตัวอย่าง

เมื่อปู่มาถึงเมืองไทยใหม่ๆนั้น อยู่ในลักษณะที่เรียกกันว่า “เสื่อผืนหมอนใบ” และเริ่มงานครั้งแรกด้วยการเป็นจ้างรับจ้างแบกกระสอบข้าวสารที่ท่าหน้าราชวงศ์ เคยมีคนถามว่า ตอนนั้นปู่เหนื่อยมากไหม ปู่ตอบว่าเหนื่อย แต่ระหว่างความเหนื่อยกับความหิวนั้น ความเหนื่อยเป็นสิ่งที่พอจะอดทนได้ ส่วนความหิวยากที่จะทนอดไหว ปู่จึงยอมเหนื่อยดีกว่าจะยอมหิว

(ลอดลายมังกร. 2554 : 8 - 9)

อาชีพรับจ้างแสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนที่เพิ่งมาถึงเมืองไทยดำเนินชีวิต แต่ก็เพราะต้องหนีความยากจนจากเมืองจีน ดังนั้น ไม่ว่าจะงานหนักเพียงใด ชาวจีนเหล่านี้ก็ต้องอดทนเพื่อเลี้ยงปากท้องและสร้างครอบครัวของตนเอง

2.1.2 อาชีพการค้าขาย

นวนิยายเรื่อง ดงดอกเหมย ฮั่วเป็นคนจีนตัวเปล่าที่อพยพมาอยู่เมืองไทย ดังนั้นตอนที่เปิดร้านขายของชำฮั่วต้องทำงานหนัก เขาต้องดูแลร้านคนเดียวตั้งแต่เช้าจนถึงกลางคืน พอปิดร้านแล้วก็ยังต้องทำบัญชีต่อ จนสะสมเงินก้อนหนึ่งได้ก็ขยายงานสร้างร้านใหม่ที่ใหญ่โต กลายเป็นร้านใหญ่ที่สุดในตลาด ดังตัวอย่าง

ร้านนี้ใหญ่โตเป็นตึกแถวสร้างใหม่ สินค้าก็มากมายเป็นร้านใหญ่ที่สุดในตลาด มีข้าวของขายสารพัด

(ดงดอกเหมย. 2544 : 119)

ดีมากมายแล้วเมื่อจูงเดินลงมาจากร้านบน เห็นฮั่วยังคงนั่งก้มๆ เงยๆ อยู่กับการคิดบัญชีสินค้า

(ดงดอกเหมย. 2544 : 271)

จากตัวอย่างข้างต้นให้เห็นว่า อาชีพค้าขายไม่ใช่อาชีพที่สบาย เป็นอาชีพที่ต้องขยัน อดทน เหนื่อยฉลุย และใช้เวลาในการทำงานยาวนาน ช่วงนั้นคนไทยเชื้อสายจีนต้องการทำงานตั้งแต่เช้าถึงเย็นเพื่อสร้างครอบครัวและฐานะของตน และเมื่อประกอบกับมีนิสัยประหยัดด้วย จึงสามารถสะสมเงินจนขยายธุรกิจ ได้ทำให้คุณภาพชีวิตของครอบครัวดีขึ้นเรื่อยๆ

2.2 อาชีพรุ่นลูกหลาน

รุ่นลูกหลานคือลูกของชาวจีนอพยพที่เกิดจากพ่อแม่ที่เป็นชาวจีนทั้งคู่หรือพ่อเป็นชาวจีน อพยพ แต่แม่เป็นคนไทย คนรุ่นนี้จะเกิดและเติบโตในเมืองไทย เพราะฉะนั้นคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นลูกหลานจึงได้รับอิทธิพลจากสังคมไทย การอบรมความคิดจากครอบครัวและสังคมไทย ทำให้อาชีพของรุ่นลูกหลานมีหลากหลายกว่ารุ่นพ่อแม่

2.2.1 อาชีพที่ได้รับการสืบทอดจากครอบครัว

นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร เหลียง สือพาณิชย์ เป็นคนจีนตัวเปล่าที่อพยพมาสู่เมืองไทย แต่ลูกหลานตั้งแต่เกิดมาก็มีชีวิตสุขสบายกว่าสืบเนื่องจากการวางรากฐานธุรกิจของเหลียง สมาชิกในครอบครัวส่วนมากจะทำงานในธุรกิจของตระกูล และทำงานด้วยความขยัน ทุ่มเทเป็นลูกของเหลียงกับเนียม เขาทำงานที่บริษัทของตระกูลเดียวและเป็นกรรมการด้วย พี่ชายชัชเป็นหลานของเหลียงกับเหมยหลิง เมื่อเรียนจบจากเมืองนอกก็กลับมาทำงานในบริษัทด้วย ดังตัวอย่าง

ความตกลงดังกล่าวมีผลให้ลุงนัฐก้าวเข้าไปเป็นผู้จัดการใหญ่ของ “สินทองฯ” ขณะเดียวกับพี่ชายชัชกลับเข้ามาในบริษัท “นัฐกิจ อะ-ลา-โมด” อีกครั้งหนึ่ง ในฐานะกรรมการบริหารบริษัท

(ลอดลายมังกร. 2554 : 196)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีน เมื่อเวลาเปิดบริษัทหรือโรงงานต่างๆ ทางด้านการค้าขาย หัวหน้าครอบครัวและผู้ใหญ่ทุกคนในครอบครัวมักจะหวังว่า ลูกหลานของครอบครัวจะสืบทอดงานต่อจากพ่อแม่ เพราะสิ่งที่ตนเองสร้างขึ้นโดยผ่านอุปสรรคและความยากจนมากมาย ทรัพย์สินที่ได้มาจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ส่งผลให้เกิดความคาดหวังที่จะให้ลูกหลานมารับตำแหน่งที่สำคัญในบริษัท จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ในความคิดของคนไทยเชื้อสายจีน ลูกหลานมีสิทธิสืบทอดกิจการของครอบครัว ประธานกรรมการและตำแหน่งสำคัญจะมอบแก่ลูกหลาน แล้วจะสั่งสอนลูกหลานให้ทำธุรกิจอย่างรอบคอบเพื่อดูแลรักษาและบริหารสืบทอดกิจการของครอบครัวต่อไป

2.2.2 อาชีพตามความต้องการของตนเอง

นวนิยายเรื่อง ดงดอกเหมย ความคิดลูกสาวของฮั่วได้รับอิทธิพลจากโรงเรียนกับสังคม พวกเขาไม่ยอมทำงานเกี่ยวกับการค้าขายเหมือนพ่อ หงส์อยากเปิดร้านตัดเสื้อผ้า ลั้งอยากเปิดร้านเสริมสวย ท้อช่วยพี่สาวจัดการร้านค้าและสร้างโรงงานพลาสติกอัดเม็ด หลินไปเรียนต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา จูเป็นหมอ เจ็กเป็นทนายความ ลูกสาวแต่ละคนมีอาชีพไม่เหมือนกัน อย่างเช่นตัวละคร หงส์ ซึ่งอยากมีอาชีพเป็นช่างตัดเสื้อผ้า ตอนที่เรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนก็เลือกเรียนวิชาตัดเสื้อผ้า ตอนเรียนจบแล้วได้ทุนเปิดร้านจากพ่อ เนื่องจากมีความสนใจเรื่องตัดเสื้อผ้าจึงพยายามศึกษาเพิ่มเติมความรู้จากข่าวสารต่างๆ ทำให้ร้านของหลอนจึงเป็นร้านใหญ่ที่ทันสมัย ดังตัวอย่าง

หงส์มีงานล้นมือต้องกลับไปทำที่บ้าน เมื่อกิจการร้านตัดเสื้ออยู่ตัว หงส์ก็พยายามศึกษาเพิ่มเติมจากข่าวสารต่างๆ ร้านของหลอนจึงเป็นร้านใหญ่ที่ทันสมัยในย่านนี้

(ดงดอกเหมย. 2544 : 223)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า ความคิดรุ่นลูกหลานของคนไทยเชื้อสายจีนได้รับอิทธิพลจากสังคม จนเปลี่ยนแปลงความคิดหรือทัศนคติในการดำเนินชีวิตตนเองด้วยมีความคิดว่า อาชีพตัวเองต้องเป็นสิ่งที่ตนเองชอบจึงจะทำแล้วมีความสุข ดังนั้น อาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นลูกหลานจึงเปลี่ยนแปลงไปจากรุ่นที่ 1 เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงระหว่างวัฒนธรรมจีนโบราณกับวัฒนธรรมของตะวันตกที่ลั่งไหลเข้ามาหลายกระแส ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนเริ่มรับค่านิยมตะวันตกเข้ามาใช้และค่อยๆ เปลี่ยนแปลงตามกระแสนิยม

3. วัฒนธรรมและชนบประเพณี

3.1 การแต่งงาน

การแต่งงานถือเป็นเรื่องใหญ่ในชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน การแต่งงานในสังคมของคนไทยเชื้อสายจีนก็คือการสืบทอดวงศ์ตระกูล การเพิ่มจำนวนสมาชิกในครอบครัว และการสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว ในนวนิยายไทยได้สะท้อนภาพการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายจีน ดังนี้

3.1.1 การแต่งงานตามความต้องการของพ่อแม่

นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร เหลียงแต่งงานกับเหมยหลิง ภรรยาที่เมืองจีนเนื่องจากพ่อแม่ของ เหลียงเป็นคนจัดการให้ เหลียงกับเหมยหลิงไม่มีโอกาสแต่งงานตามใจตนเอง ดังตัวอย่าง

เมื่อปู่ตัดสินใจจะออกจากบ้านที่เมืองซัวเถาลงเรือมาเสียดังไซคทางทะเลใต้ ปู่ทวดย่าทวดเกรงว่า ปู่จะหลงเส้นหู้ผู้หญิงต่างแดนจนลืมบ้านเกิดเมือง

นอน จึงให้พ่อสื่อแม่สื่อหาลูกสะใภ้ให้คนหนึ่ง ปู่กับย่าใหญ่ไม่ค่อยเห็น
หน้าค่าตากันมาก่อน

(ถอดลายมังกร. 2554 : 7-8)

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนที่อพยพมาจากเมืองจีนจะแต่งงานแบบ “คลุมถุงชน” ทั้งสองคนแต่งงานกันโดยไม่ได้รับรักกัน พ่อแม่ผู้ใหญ่มักจะเป็นคนที่ตัดสินใจให้ เนื่องจากผู้ใหญ่มั่นใจว่า ตนเองเป็นผู้ที่มีประสบการณ์หลากหลาย น่าเชื่อถือ และผู้ใหญ่ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลูกหลานมีความสุขในอนาคต การที่คนไทยเชื้อสายจีนยอมแต่งงานแบบคลุมถุงชน แสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนปลูกฝังเรื่องความกตัญญูให้ลูกหลานตั้งแต่วัยเด็ก โดยเชื่อว่า คนเราจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ต้องเป็นคนดีและก่อนหน้านี้นี้ต้องเป็นคนดี ก้าวแรกของการเป็นคนดีคือกตัญญูต่อพ่อแม่ ดังนั้น การแต่งงานโดยทำตามที่พ่อแม่ต้องการจึงเป็นวิธีหนึ่งที่แสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่

3.1.2 การแต่งงานเพราะความรัก

นวนิยายเรื่อง ถอดลายมังกร คนรุ่นลูกหลานของ เหลียง ไม่ชอบการแต่งงานแบบ “คลุมถุงชน” เนื่องจากคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเข้ามาในสังคมไทยว่า ความรักเป็นเรื่องที่อิสระ ไม่ควรถูกใครบังคับ ความสุขของตัวเอง ตัวเองต้องเป็นผู้กำหนด ไม่ใช่ผู้ใหญ่เป็นคนกำหนด เช่น นัฐ ลูกชายของเหลียงสามารถเลือกคู่รักที่จะแต่งงานตามความพอใจของตนเอง โดยไม่ต้องได้รับคำอนุญาตจากพ่อแม่ผู้ใหญ่ในบ้าน ดังตัวอย่าง

แต่หากจะมีเรื่องที่ทำให้ปู่กับย่าเนียมผิดหวังในตัวลุงนัฐแล้วละก็เรื่องนั้นก็
คงเป็นเรื่องที่จู้ๆ ลุงนัฐก็ตัดสินใจจดทะเบียนแต่งงานกับป้าอรโดยไม่บอก
เล่าแก่สืบใคร

(ถอดลายมังกร. 2554 : 27)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่แตกต่างกับคนรุ่นเก่า คนรุ่นใหม่จะนิยมแต่งงานอย่างอิสระโดยยึดความรักเป็นสำคัญ เพราะคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่มีความคิดตามแบบคนตะวันตกโดยที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ซึ่งไม่นิยมทำตามคำสั่งของพ่อแม่ และไม่ผ่านการจับคู่ของพ่อสื่อแม่สื่อ การแต่งงานตามความต้องการของตนเองสะท้อนภาพของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่แสดงให้เห็นว่า คนรุ่นใหม่เน้นเรื่องความรักระหว่างชายหนุ่มหญิงสาวที่มีอิสระเลือกคู่ชีวิตด้วยความพอใจของตัวเอง แต่ในด้านความกตัญญู รุ่นลูกหลานก็พยายามใช้วิธีการอื่นมาแสดงความกตัญญู เช่น ส่งเงินให้พ่อแม่ใช้ ดำรงชีวิตอย่างใกล้ชิดพ่อแม่ เป็นต้น

3.2 โหงวเฮ้ง

นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร ครอบครัวยุคของเหลียงเชื่อเรื่องโหงวเฮ้งมากโดยเฉพาะกับคนนอกที่อยากเข้ามาทำงานในบริษัทเหลียง ต้องผ่านการพิจารณาด้านโหงวเฮ้งก่อน จึงจะมีโอกาสเข้าบริษัททำงานได้ ดังตัวอย่าง

ปูเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่อถือวิธีการคัดเลือกคนตามหลักการสมัยใหม่ เช่น สอบการแข่งขันหรือวุฒิการศึกษา ปูว่าปริญญาหรือประกาศนียบัตรเป็นเพียงกระดาษแผ่นเดียว ไม่มีอะไรที่รับประกันความเลวความดีของคน และคนบางคนอาจจะเก่งแต่เรื่องตำรับตำราแต่เอาเข้าจริงๆกลับทำงานไม่ได้ดี ซึ่งปูว่าไม่เหมือนกับการพิจารณาโหงวเฮ้ง ซึ่งสามารถบอกสิ่งต่างๆ ภายในตัวของคนได้อย่างแจ่มชัดโดยที่เจ้าตัวไม่มีทางปิดบังอำพรางได้

แต่ถึงแม้ปูได้ชื่อว่าเชี่ยวชาญในการดูโหงวเฮ้ง แต่ปูก็ไม่เคยปรึกษาวิจารณ์ลักษณะของลูกหลานคนหนึ่งคนใด

(ลอดลายมังกร. 2554 : 110-111)

จากตัวอย่างที่ข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นนักธุรกิจอย่างเหลียงมักจะเชื่อเรื่องโหงวเฮ้งตามความเชื่อของคนจีนสมัยโบราณ เพราะเชื่อว่าโหงวเฮ้งของคนจะมีผลต่อธุรกิจ การงานของตนเอง และเกี่ยวข้องกับธุรกิจการงานว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะฉะนั้น การเลือกคนโดยใช้วิธีการดูโหงวเฮ้งจึงเป็นวิธีเลือกคนที่สำคัญมากสำหรับบริษัทต่างๆ และทุกวันนี้ยังมีบริษัทใช้วิธีการนี้ในการรับสมัครเหมือนกัน

3.3 ฮวงจุ้ย

นวนิยายเรื่อง ดงดอกเหมย กล่าวถึงเรื่องการดูฮวงจุ้ยที่จะสร้างโรงงาน เนื่องจากร้านขายของชำของตัวละครเอกคือฮั่วค้อยๆขายไป ฮั่วกับเฮียงซึ่งเป็นลูกสาวที่ 3 ตกลงกันจะเปิดโรงงานพลาสติกอัดเม็ดเพื่อขยายธุรกิจเอง ก่อนที่ตั้งโรงงาน ฮั่วบอกลูกสาวว่า ก่อนอื่นต้องไปดูที่ดินแล้วก็ดูฮวงจุ้ยที่จะสร้างโรงงาน ดังตัวอย่าง

เรื่องฮวงจุ้ยนี้สำคัญสำหรับการทำธุรกิจ ศาสตร์แขนงนี้ชี้แนะให้ธรรมชาติ และมนุษย์กับรากฐานได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างกลมกลืน

(ดงดอกเหมย. 2544 : 348)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนที่ทำธุรกิจยังยึดถือเรื่องฮวงจุ้ยเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการทำธุรกิจจนถึงปัจจุบัน ดังที่ฮั่วบอกกับลูกสาวว่า ศาสตร์แขนงนี้ชี้แนะให้ธรรมชาติและมนุษย์กับรากฐานได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างกลมกลืน หากเลือกที่ดินที่มีฮวงจุ้ยดีๆ จะช่วยพัฒนาการค้าขายของครอบครัวให้มีความรุ่งเรือง

3.4 เทศกาลวันตรุษจีน

นวนิยายเรื่อง ดงดอกเหมย ได้กล่าวถึงเทศกาลวันตรุษจีน วันตรุษจีนเป็นวันมงคลของประเพณีจีน ย่านห้องแถวของชาวจีนเต็มไปด้วยธงและเสียงจุดประทัด ฮั่วตั้งเครื่องไหว้ตรุษจีนบนโต๊ะตัวใหญ่หน้าบ้านและสังฆอนลูกทั้ง 7 คน เกี่ยวกับประเพณีวันตรุษจีน ดังตัวอย่าง

วันที่หนึ่งเดือนหนึ่ง นับตามปฏิทินของจีนคือวันปีใหม่ ประเพณีตรุษจีนให้มีการไหว้เจ้า เพื่อให้โชคดี มีความเจริญรุ่งเรือง เป็นความฉลาดของคนโบราณที่ต้องการให้ลูกหลานมารวมกันพร้อมหน้าในวันปีใหม่ ไหว้ เทพเจ้าด้วยอาหารคาวห้าอย่าง หวานห้าอย่าง ผลไม้อีกห้าอย่าง

(ดงดอกเหมย. 2544 : 85-86)

จากตัวอย่างข้างต้นให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนยังดำเนินประเพณีวันตรุษจีนอยู่ และสืบทอดพิธีการไหว้เจ้า จุดประทัดและทานข้าวด้วยกันทั้งครอบครัว สิ่งเหล่านี้นับเป็นสิ่งที่สำคัญในวันตรุษจีน เทศกาลวันตรุษจีนนับเป็นประเพณีที่สำคัญที่สุดสำหรับคนจีน ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใดก็ตาม พวกเขายังคงสืบทอดการปฏิบัติตามเทศกาลนี้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนวิถีชีวิตครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทยพบว่า นวนิยายเหล่านี้ได้เสนอวิถีชีวิตครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในยุคที่คนจีนเพิ่งอพยพจากโพ้นทะเลมาสร้างครอบครัวและสร้างฐานะในประเทศไทย โดยสะท้อนมุมมองที่เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีนอย่างลึกซึ้งและชัดเจนตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ตรีศิลป์ บุญขจร(2533 : 719) ที่กล่าวว่า สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม หรือนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทางด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญา และการเมือง สภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์ และชีวิตทัศน์ของเขา ผู้เขียนมักจะปลุกฝังแนวคิดต่างๆไว้ในเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านได้คิดต่อไป แล้วนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของตน และทำให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตได้ง่ายขึ้น โดยผ่านเรื่องราวของตัวละครในนวนิยาย สิ่งที่ดีนั้นก็เก็บไว้เป็นแบบอย่าง สิ่งที่ไม่ดีต้องหลีกเลี่ยงและไม่ปฏิบัติตาม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย ผู้วิจัย
มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรวิเคราะห์ภาพสะท้อนครอบครัวใหญ่ของคนไทยในนวนิยายไทย
2. ควรวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย

บรรณานุกรม

- จิตรลดา สุวัติกุล. (2526) **วรรณกรรมไทยร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547) **นวนิยายกับสังคมไทย 2547-2500**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นันทนา วีระชน. (2544) **ดงดอกเหมย**. กรุงเทพมหานคร : ดับเบิลยู.บี.อี.
- ประภัสสร เสวิกุล. (2554) **ลอดลายมังกร**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊กส์.
- สมบุญรัตน์ สุขสำราญ. (2529) **ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนจีน**.
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.